

Simone de Beauvoir en Jean-Paul Sartre in 1954

**MIEKE VAN HAEGENDOREN,
MONIKA TRIEST, E.A.
Vrouw word je niet
geboren. 50 jaar De
tweede sekse**

Brigitte De Mulder, Amsab

Vrouwen anno 2000. Wel geëmancipeerd, maar nog steeds geen gelijke kansen. Zo verdienen ze nog steeds minder dan hun mannelijke collega's en doen ze nog ruim twee derden van alle huishoudelijk werk. Tijd voor een balans van winst, verlies en verwachtingen. Een mooie aanleiding hiervoor was het gouden jubileum - in 1999 - van het baanbrekende boek van Simone de Beauvoir, *De tweede sekse*. Vijftig jaar jong of al vijftig jaar oud? Nog steeds actueel of oubollig en achterhaald? Zes auteurs schreven naar aanleiding van deze vijftigste verjaardag elk een bijdrage, gebundeld en uitgegeven door IMAVO.

In haar inleiding schetst Mieke Van Haegendoren de positieve evolutie die vrouwen de laatste vijftig jaar hebben doorgemaakt. Tenminste, dit geldt enkel voor westerse vrouwen; in de derde wereld hinken de vrouwen meer dan ooit achterop, zoals Van Haegendoren terecht opmerkt. Vervolgens schetst Monika Triest onder de titel *Simone de Beauvoir en haar nakomelingen* de relatie tussen de Beauvoir en het feminisme. Triest besluit dat er, na vijftig jaar, nog maar weinig fundamenteel verbeterd is aan de sociaal-eco-

nomische positie van vrouwen. Zij verwijst hiervoor naar actiepunten als de gelijke behandeling van mannen en vrouwen (arbeid, loon, pensioen...), naar vrouwen en vakbond, vrouwen en armoede.

Kitty Roggeman plaatst *De tweede sekse* in een meer biografische context. Verder analyseert zij de impact van het boek tot op vandaag. Niettegenstaande Roggeman *De tweede sekse* zeker naar waarde schat, stelt zij dat een herlezing vandaag ook veel kritiek losmaakt. Het boek is namelijk eurocentrisch, soms onnauwkeurig of verouderd en pleit voor het socialisme dat dé oplossing zou brengen. Bovendien stelt de Beauvoir alleen verbeteringen voor een elitaire, hooggeschoolde en bewuste groep vrouwen voor. Een collectieve strategie waar alle vrouwen mee geholpen zouden zijn, ontbreekt.

Onder de titel *Vrouwen en mannen: conflict en onderdrukking* analyseert Guy Quintelier de oorzaken van de onderdrukking en zelfonderdrukking van vrouwen. Hij ziet heil in het doorbreken van het harmonie-ideaal, het zogenaamde 'baarmoeder-verlangen'. In de liefde speelt namelijk het verlangen naar geborgenheid, warmte, bescherming, verzorging een belangrijke rol. Dit is het terug verlangen naar de moederschoot, het 'baarmoeder-verlangen', waarbij de vrouw de ontvangende, passieve rol speelt. De harmonie, het ontvluchten van conflicten, veroorzaakt juist de onderdrukking, aldus Quintelier.

Vervolgens komt de psychoanalyse aan bod in de bijdrage van Daniëlla Provost. *De tweede sekse* was de aanzet tot een transformatie van de idealen van het feminisme en die van het Freudiaans denken. Provost toetst in zeer theoretische stijl

de stellingen van de Beauvoir aan de psychoanalyse van Freud en Lacan.

Tenslotte behandelt Magda Michielsens *De differente gelijkheid van Simone de Beauvoir*. Michielsens gaat terug op de 'Cinquantenaire du Deuxième Sexe', een internationale conferentie die in Parijs doorging in januari 1999. Een indrukwekkende hommage bleek het: *"Een beetje een Beauvoir-cultus, met veel terechte bewondering voor de vrouw die in onze tijd verantwoordelijk was voor de heropening van de discussie over vrouwelijkheid"*, aldus Michielsens.

Naast de 'verering' was er echter ook plaats voor een ernstige wetenschappelijke discussie rond het werk van de Beauvoir. Zo bleek uit een aantal referaten dat de Beauvoirs bijdrage aan de ontwikkeling van ethische theorieën zeer belangrijk was, belangrijker zelfs dan die van Sartre. Naast haar wetenschappelijk werk kwam ook haar grote rol in de feministische strijd aan bod. Simone de Beauvoir was immers niet alleen een filosofe, maar ook een activiste.

Michielsens vervolgt met een interessante analyse van de gelijkheidsvisie (doelstelling van de feministische beweging is meer gelijkheid creëren tussen mannen en vrouwen) van de Beauvoir en besluit met de vaststelling dat het verschil-feminisme (doelstelling van de feministische beweging is de erkenning dat er twee verschillende geslachten bestaan en het streven naar de differentiële ontplooiing van beide) de kans heeft geboden tot een nieuwe radicaliteit. *"Gelijkheid is slechts een noodzakelijke voorwaarde, het is de eerste stap en daarna begint 'hét' pas. 'Hét' is in dit geval de moeilijke maatschappelijke en individuele strijd om verschillen te leren zien, waarderen, laten bestaan,*

vieren, en politiek te ondersteunen", aldus het besluit van Michielsens.

Wanneer we nu deze bijdragen toetsen aan de actiepunten van de 5e Vrouwenconferentie in New York (mei 2000), dan lijkt het er toch sterk op dat in het boek teveel hardnekkige clichés herkauwd worden. Vandaag zijn er nieuwe vrouwen, met andere wensen en verlangens. We bedanken feestelijk voor het huisvrouwenbestaan, maar ook voor het carrièrefeminisme van de jaren '70. Het beeld van de piramidale, hiërarchisch (lees: mannelijk) gestructureerde maatschappij is echt op zijn retour. Er worden wensen kenbaar gemaakt, compromissen gesloten. Er wordt gepraat. Inderdaad, vrouwen vervullen nog steeds in de eerste plaats de gezinsrollen, mannen de arbeidsfuncties. Maar toch blijkt er een subtiele evolutie plaats te vinden waarbij mannen geleidelijk aan minder tijd aan institutionele arbeid en (iets) meer tijd aan gezinsarbeid gaan besteden. Bij vrouwen zien we een omgekeerde evolutie. Vandaag beschikken ze over meer informatie betreffende vrouwenrechten - en hoe ze worden geschonden - dan ooit tevoren in de geschiedenis. De Vrouwenconferenties (Peking, New York) zorgen voor een mondiale sensibilisering en leiden tot acties, zij het dat de concrete winst vaak klein is. Absolute voorrang moet nu gegeven worden aan het dichten van de Noord-Zuidkloof die ook in vrouwenrechten bestaat. Niet-westerse vrouwen leven in een gespannen klimaat rond thema's als abortus, religie en familiale en seksuele rechten. Voor die vrouwen moeten andere vrouwen in de bres springen en daadwerkelijke solidariteit betuigen. Dit wil niet zeggen dat we hier op rozen zitten. Nieuwe

wetgevende initiatieven in verband met pariteit en nieuwe Europese richtlijnen in verband met het verbod op seksuele intimidatie op het werk, blijven absoluut noodzakelijk. En ook bij ons krijgt armoede meer en meer een genderdimensie.

Tot slot nog dit: in het boek zijn de vele taal- en tikfouten hemeltergend. Ze geven het werk een amateuristisch tintje. Dergelijke slordigheid is zonder meer onaanvaardbaar en de Beauvoir onwaardig.

M. VAN HAEGENDOREN, M. TRIEST, e.a.,
Vrouw word je niet geboren.
50 jaar De tweede sekse,
Brussel: IMAVO, 1999, 83 p.

PUBLICATIE

**"Kritische verwondering
over ogenschijnlijke
evidentie".**

**JENNEKE CHRISTIAENS, De
geboorte van een
jeugddelinquent**

Bart De Wilde, Amsab

Bovenstaand citaat van Jenneke Christiaens is terug te vinden in de inleiding van haar boek en kan gelezen worden als een verantwoording voor de vier jaar onderzoek die zij aan dit onderwerp besteedde. De opvoedkundige en criminologische Christiaens, geconfronteerd met het hedendaags debat over een nieuw jeugdrecht, ging zelf op zoek naar het ontstaan van de jeugddelinquent. Als bijdrage aan het hedendaags debat kan dat op zich al tellen. Bovendien verliet ze daarbij plat-

getreden historische paden (de evidentie) en stelde zij zichzelf bijzonder relevante, kritische vragen. Het verhaal dat volgt is een ontdekkingsstocht in de geschiedenis, gedragen door een scherpzinnige analyse en gebaseerd op bijzonder, veel én boeiend bronnenmateriaal. Onbevooroordeeld onderzocht zij haar bronnen wat resulteert in een verfrissende kijk op de geschiedenis van de 19e eeuw, de jongere en het kind én de jeugddelinquent.

Jenneke Christiaens vertrekt van de wet van 1912 op de kindbeschermt die nu ter discussie staat en gaat na hoe die er gekomen is. Impliciet tracht ze te achterhalen vanwaar de beschermingsgedachte van jongeren afkomstig is. Daarbij gaat ze minutieus na hoe de publieke opinie langzaam doordrongen raakte van het onderscheid tussen delinquentie en jongeren-delinquentie en van het idee dat delinquente jongeren dienden beschermd te worden: *"Wanneer, waarom en hoe ontstaat er een specifieke aandacht voor jeugdcriminaliteit?"* (p. 18). Wat volgt valt uiteen in twee grote belangrijke delen.

In een eerste deel (dat samenvalt met de hoofdstukken één, drie en vijf) gaat Christiaens na hoe het beeld ontstond van de problematische delinquente jongere. Daarbij maakt zij op magistrale manier gebruik van de historische bronnenkritiek. Bijzonder interessant en opvallend is hoe zij vragen stelt bij door historici veelgebruikte en als objectief beschouwde bronnen, met name de tellingen en enquêtes uit de 19e eeuw. Uitgangspunt daarbij is de vraag waarom in de loop van de 19e eeuw plots aandacht wordt geschonken aan de